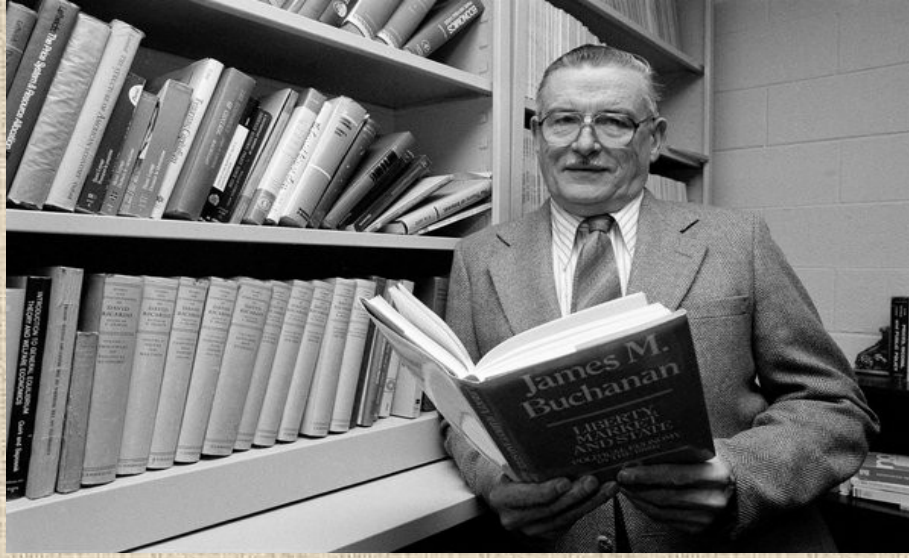

NOBEL EKONOMİ ÖDÜLLERİ

İktisat bilimi alanında dünyanın en prestijli ödülü kabul edilen Nobel İktisat ödülü, İsveç Kraliyet Bilimler Akademisi tarafından, 1986 yılında **James M. BUCHANAN**'a (George Mason Üniversitesi, Virginia, ABD) verilmiştir. Buchanan, bu ödüle "*Ekonomik ve siyasal karar alınmasında teorik ve kurumsal sözleşmelerin temellerinin oluşturtmasındaki katkılarından*" dolayı layık görülmüştür.

JAMES M. BUCHANAN - 1986 NOBEL EKONOMİ ÖDÜLÜ

Yaşam Öyküsü: James McGill Buchanan 3 Ekim 1919'da ABD'nin Tennessee eyaletinde bulunan Rutherford kasabası yakınlarındaki bir köyde, İskoç asıllı fakir bir ailenin çocuğu olarak doğmuştur. Babası çiftçiliğin yanı sıra politika ile de ilgilenmiş olup, annesi öğretmenlik yapmış, zeki ve ileri görüşlü bir insandı. Buchanan'ın akademik hayata başlamasında annesinin rolü büyüktür. Üniversite masrafları 4 sene boyunca inek sağarak karşılamaya çalışmıştır. Meslek olarak öğretmenlik, banka memurluğu ve akademisyenlik alternatifleri ile karşı karşıya kalmış, ücreti az da olsa asistanlığı seçmiştir. 5 Ekim 1945'te Anne Bakke ile evlenmiş, çocuğu olmamıştır. 9 Ocak 2013'te Virginia'da hayatını kaybetmiştir.

Eğitim-Kariyer: Middle Tennessee Öğretmen okulundaki öğrenimini 1940'ta tamamlamıştır. 1940-1941 yılları arasında Tennessee Üniversitesi'nin İktisat bölümünde araştırma asistanlığı yapmış, 1941'de de Master derecesini almıştır. 1948'de ise Chicago Üniversitesi'nden doktora derecesini almıştır. Chicago'da bulunduğu dönemde, Frank Knight ile tanışıp ondan ders alması ve Knut Wicksell tarafından yazılmış bir tezi bulup tercüme etmesi hayatında büyük değişmelere yol açmıştır. Buradaki ilk yıllarında kendisini "libertarian sosyalist" olarak nitelendirirken, Knight'ın fiyat teorisi dersini almasından sonra piyasa düzenini savunmaya başlamıştır. 1948'de Tennessee Üniversitesi'nde doçent olarak başladığı öğretim üyeliği görevine 1950'den itibaren profesör olarak devam etmiştir. 1951'de Florida Devlet Üniversitesi'ne ve 1956'da Virginia Üniversitesi'ne geçmiştir. Bu dönem içinde Fulbright bursu ile İtalya'ya giderek kamu finansmanı ve politik teori geleneğini araştırmıştır. Kamu borcu sorununa İtalyan yaklaşımı görüşlerinin şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. 1957-1967 arasında Virginia Üniversitesi'nde profesör olarak çalışmış ve 1961'e kadar da iktisat bölüm başkanlığı yapmıştır. Burada Thomas Jefferson Politik Ekonomi Merkezi'ni kurarak, yöneticiliğini yapmıştır. Bu süreçte, Kamu Tercihi Teorisi olarak adlandırılan yeni iktisadi paradigmanın geliştiği yılları yönetmiştir. Buchanan 1983'te George Mason Üniversitesi'ne geçerek Kamu Tercihi Araştırmaları Merkezi'ni buraya taşımıştır. Üretken kariyeri boyunca 35'ten fazla kitap, üç yüze yakın da makale yazmıştır.

İktisat Bilimine Katkıları: Buchanan geleneksel iktisat anlayışından politik iktisat anlayışına geçişte bir köprü görevi üstlenmiştir. "Politika Biliminin Ekonomik Teorisi" ya da "Yeni Politik İktisat" olarak da nitelendirilen Kamu Tercihi Teorisi'ne katkılarıyla bilinmektedir. Kamu ekonomisinde karar alma sürecini analiz etmiştir. Piyasa ekonomisinden farklı olarak burada sorun, "kamu ekonomisinde hangi kamusal mal ve hizmetlerin kimin için, ne kadar ve nasıl" üretileceğidir. Ayrıca, vergilemede fayda yaklaşımı ve tahsis ilkesini kamu sektöründe etkinlik için gerekli gören Buchanan, kamu maliyesinde Wicksell'in önerileri doğrultusunda reformlar yapılması gerektiğini belirtmiştir. Kamu tercihi alanında yapmış olduğu çalışmalar sonucunda "Devletin Başarısızlığı Teorisi"nin geliştirilmesine önemli katkıda bulunmuştur. J. Buchanan ve kamusal tercihler okulu, siyasal iktidarın adem-i merkezileşmesi ve halk oylamasına daha sık başvurulması üzerinde durmaktadırlar; böylelikle devletin birey üzerindeki zorlamaları azalmış olacaktır. Buchanan'ın önemli bir diğer katkısı, uygulamasını "anayasaların" incelenmesinde, yani siyasal kararları önceleyen kuralların incelenmesinde bulunmaktadır. Bu noktada pozitif analiz alanı bir nebze terk edilerek, normatif analiz alanına girilmektedir. Buchanan bu anlamda, devletin ekonomik alandaki güç ve yetkilerinin anayasal normlarla belirlenmesini araştıran bir iktisat dalı olan Anayasal İktisat disiplininin kurucusu olarak kabul edilmektedir. Ayrıca serbest piyasa ekonomisinin 1980'li yıllarda önem kazanmasında Buchanan'ın önemli bir rolü vardır.